

Ασφαλώς και επιθυμούσα να διαβάσω την άποψη του επίτιμου ή εφιάλτη, εξαρτάται από πια πλευρά τον αντιμετωπίζεις. Εμπιστευμένες σε έναν φίλο

προσκείμενο λειτουργό του Τύπου, θα αποτελούσε το καλύτερο διαβατήριο για το καθαρτήριο μιας μακράς, πολύ μακράς και ταραχώδους πολιτικής πορείας. Ένα συμπαγές θεμέλιο για την κατασκευή της υστεροφημίας. Κτίσμα, σφόδρα επιθυμητό για κάθε πολιτικό καριέρας.

Από την άλλη, σκάρτα είκοσι έουρος δεν ήταν τόσο πρόθυμα να εγκαταλείψουν για τον συγκεκριμένο αυτό σκοπό, το ούτως ή άλλως ισχνό μου πορτοφόλι. Το παράθυρο άνοιξε όταν μου δώρισαν μια έκδοση από εκείνα τα ογκώδη μυθιστορήματα άγνωστων και επιτυχημένων αλλοδαπών που δεν υπήρχε καμιά πιθανότητα να γυρίσω ούτε την πρώτη σελίδα.

Έτσι κατέβηκα μέχρι τον «Αριστοτέλη» στην Πανεπιστημίου και μία η άλλη ο πρώτος τόμος του πονήματος των Α.Π – Κ.Μ. (1942 – 1974) βρέθηκε σπίτι, αποτελώντας το τελευταίο χρονικά ανάγνωσμα της ημέρας.

Εννοείται ότι όταν ξεκινάς ένα αυτοβιογραφικό σημείωμα, πολιτικού τινός που έχεις ζήσει, κάθε άλλο παρά *tabula rasa* είσαι. Ο αυτοβιογραφούμενος έχει κάπου καταχωρηθεί στο όποιο αξιακό σου σύστημα και δεν είναι εύκολο να μετακινηθεί από εκεί. Θεαματικά τουλάχιστον.

Μπορεί, βέβαια, μέσα από τις πληροφορίες που σου παρέχει να δικαιολογήσεις πράγματα, να αμβλυνθούν γεγονότα, αλλά να κάνεις ήρωα έναν εφιάλτη, ή να περιθωριοποιήσεις έναν επίτιμο δεν γίνεται.

Λογικά λοιπόν, υπάρχει η εκτίμηση ότι ο Κ.Μ. και ο Α.Π. δεν μπήκαν στον κόπο για να μας αλλάξουν ότι πιστεύουμε για το παρελθόν. Στόχος τους ήταν, κυρίως, ο αναγνώστης του μέλλοντος και η καθαρή θέση του επίτιμου. Ανθρώπινο, κατανοητό.

Η αφήγηση είναι ενδιαφέρουσα, καθώς δεν παραθέτει απλώς γεγονότα τα οποία ή ζήσαμε ή διαβάσαμε πολύ νωρίτερα, αλλά προχωρεί στην αξιολόγηση των χαρακτήρων που είχαν σημαντικούς ρόλους. Ταυτόχρονα ανακαλεί χωρίς προσχήματα διάφορα πεπραγμένα, όπως την αμεσότητα της αμερικανικής παρέμβασης:

«Οι εκλογές του 1951 είχαν γίνει με ενισχυμένη αναλογική. Οι Αμερικανοί όμως πίεζαν για την καθιέρωση πλειοψηφικού συστήματος, προκειμένου να υπάρξει μονοκομματική κυβέρνηση». (σ. 49)

«...διότι προφανώς ο Βασιλεύς Παύλος ενεργούσε πάντοτε με την παρότρυνση των Αμερικανών». (σ.91)

«Η συμφωνία αυτή, ανάμεσα στον Π. Κανελλόπουλο, τον Γ. Παπανδρέου και τον βασιλιά, με την συγκατάθεση του Αμερικανού πρεσβευτή Φ. Τάλμποτ, προέβλεπε...» (σ. 274)

Αναμενόμενο ασφαλώς το ότι ο Ανδρέας θα συγκέντρωνε πολλά από τα πυρά του:

«Ο Ανδρέας στο βάθος δεν ήταν τίποτα, διότι ο Ανδρέας ιδεολογία δεν είχε» (σ.158)

«Ο Ανδρέας Παπανδρέου και ο Κουτσόγιωργας κατήργησαν την ιεραρχία και την αξιοκρατία και φτάσαμε σήμερα να μην υπάρχει κράτος». (σ.161)

«...δεν ενδιαφερόταν για τίποτα, απλώς ήθελε πάντοτε να είναι και αυτός από τη δική του πλευρά ευχάριστος». (σ.164)

«υπήρξε απερίγραπτος» (σ.165)

«Ο Ανδρέας τον εξεβίαζε συναισθηματικά, χωρίς καμιά αμφιβολία». (εννοεί τον πατέρα του σ.167)

«Εγώ δεν πιστεύω ότι ο Ανδρέας είχε ύποπτους δεσμούς με την Αμερική, είχε όμως σίγουρα την αμερικάνικη υποστήριξη και είχε την αμέριστη υποστήριξη των Αμερικανών, μιας μερίδας των Αμερικανών». (σ.180)

«Δεν παίρναμε σοβαρά τον Ανδρέα». (σ.184)

«αν δεν είχε εμφανιστεί ο Ανδρέας, δεν θα είχαμε την κρίση του '65». (σ.247)

«οι χυδαιότερες ύβρεις που διατυπώθηκαν για τον πατέρα του, διετυπώθησαν από τον ίδιο» (τον Ανδρέα) (σ.280)

«Ήρθε ο Ανδρέας, ήταν συμπαθέστατος, γλυκύτατος, συμφώνησε σε όλα, ότι του είπαμε συμφώνησε και την επομένη το πρωί έκανε τα ακριβώς αντίθετα». (σ.310)

Δεν κρύβει τις απόψεις του για τον Καραμανλή:

«ήταν και λιγάκι τσαντίλας. Δύσκολος άνθρωπος» (σ.65)

«μέσα του ήταν σοσιαλιστής, με την έννοια ότι τον ενοχλούσε το κεφάλαιο και είχε πάντοτε ένα κόμπλεξ ακόμα και εναντίον των ιδιαίτερα μορφωμένων, των καθηγητάδων κλπ.». (σ.65)

«Ο Ανδρέας και εγώ γίναμε πρωθυπουργοί μόνοι μας. Κανείς δεν μας έκανε πρωθυπουργούς. Τον Καραμανλή τον έκανε το παλάτι». (σ. 66)

«Ο Καραμανλής έγινε πρωθυπουργός μειοψηφίας. ... άρχισε την καριέρα του με εύνοια και με μειοψηφία και είναι θαυμαστό το ότι κατάφερε με όλα αυτά να σταθεί. Αλλά το κατάφερε διότι απέναντί του είχε μια διαλυμένη πολιτική παράταξη». (σ.79)

«Ούτε χιούμορ είχε, ούτε εύκολα ανεχόταν κριτική. Δε του άρεσε να του κάνεις αντιπολίτευση» (σ.118)

«Δεν έχω δει άνθρωπο στη ζωή μου να έχει λιγότερο χιούμορ από τον Καραμανλή. ... δεν είχε ψυχικά περιθώρια ... κανένα ψυχικό περιθώριο». (σ.127)

«...ήταν κακομαθημένος, γιατί δεν ξεκίνησε από την βάση, δεν πέρασε δια πυρός και σιδήρου όπως επεράσαμε όλοι οι υπόλοιποι». (σ.139)

«Ο Καραμανλής ήταν όλη του τη ζωή ένας άνθρωπος που, αν δεν είχε άμεσο όφελος ο ίδιος, δεν έκανε τίποτε» (σ.267)

Στέκεται επικριτικός απέναντι στο συγκρότημα Λαμπράκη με βολές τόσο προς τον Μήτσο όσο και προς τον Χρήστο:

«Του το έχω θυμίσει ότι την περίοδο της γερμανικής κατοχής συνηλλάγη με τον Georring, συνέστησε εταιρεία μαζί του και έβγαλε από κοινού εφημερίδα». (σ.34)

«Το φαινόμενο το δικό μου όμως, που ήλθα σε ανοιχτή ρήξη με τον Λαμπράκη, δεν νομίζω να το έχει επαναλάβει κανείς ποτέ στην Ιστορία» (σ.35)

«ο Λαμπράκης τα είχε ετοιμάσει όλα. Ο Στέφανος Στεφανόπουλος ήταν έτοιμος εγκεκριμένος από τον Λαμπράκη, άνθρωπος του Λαμπράκη ο οποίος θα έκανε αυτή τη δουλειά. Και ο Λαμπράκης ήταν τελείως έτοιμος, δεν υπάρχει αμφιβολία». σ.198.

«Η Ελευθερία έμεινε σταθερή μέχρι τέλους. Δεν έκαμε αυτό που έκαμε αργότερα ο Λαμπράκης» (σ.225)

«...είναι κατεξοχήν η περίπτωση του ανθρώπου ο οποίος απλούστατα φοβήθηκε και έκανε πίσω» (σ.234)

«ο μικρός (αναφέρεται στον Χρήστο Λαμπράκη ως γιού του Μήτσου), πηγαίνει με το ρεύμα. Δεν έκανε τίποτα το γενναίο. Βολευόταν πάντα» (σ.235)

Καταγράφει την άποψή του για τις σχέσεις με την Τουρκία και το ρόλο της δικτατορίας πάνω σε αυτές:

«η δικτατορία ήταν η αιτία που εξασθένησε η Ελλάδα απέναντι στην Τουρκία» (σ. 269)

Μιλώντας για δικτατορία ιδού και η θέση του για ένα πρωταγωνιστή της:

«Πολύ μεγάλο λάθος ο Σπαντιδάκης. Λάθος γιατί ήταν άχρηστος» (σ.270) «Ο Σπαντιδάκης ήταν άσχετος» (σ.271)

Σε ότι αφορά το μέγα θέμα της αποστασίας, προσφέρει την δική του εκδοχή με πλήθος

στοιχείων, επιχειρεί όχι απλά την αθώωσή του αλλά και την επιβράβευση των ενεργειών του. Ταπεινή εκτίμηση: Θα πείσει τους ψηφοφόρους του, θα αγνοηθεί από τους αντιπάλους του.

Θα αναφερθεί και στις γαργαλιστικές λεπτομέρειες των γεγονότων του Ιουλίου του '65, και είναι αλήθεια πως εκεί, πολύ μας μπερδεύει:

«Ότι διετέθησαν χρήματα για αυτή τη δουλειά και ότι τα χρήματα αυτά τα διέθεσε κυρίως ο Νιάρχος είναι βέβαιο. Αλλά τα χρήματα αυτά δεν σημαίνει ότι ήσαν χρήματα με τα οποία εξηγοράσθη ο βουλευτής ο οποίος εψήφισε». (σ.237)

Μας αποκαλύπτει και μια περίεργη συνήθειά του:

«...δεν είναι στις συνήθειές μου, εγώ δεν γράφω χαρτιά ποτέ». (σ.202)

Προασπιζόμενος πάντα την κεντρώα του καταβολή θα ξεκινήσει την αφήγησή του λέγοντας: *«Είμαι ο μόνος Έλληνας πολιτικός που ξεκίνησε την καριέρα του φιλελεύθερος και τελειώνω, δόξα τω θεώ, φιλελεύθερος. Δεν έχω αλλάξει σε τίποτα». (σ.21)*

Τέλος, η έκδοση έχοντας μπει γρήγορα στην 15η χιλιάδα, αποτελεί μια επιτυχία. Εμπορική και εκδοτική.

(σχετικά με την θρυλούμενη γκαντεμιά του αυτοβιογραφούμενου, ίσως συνάδει και η ημερομηνία ανάρτησης του παρόντος)